

Ievada vietā – II

Ja Veidenbaums būtu bijis igauņis

Contra

Daudz varam runāt un spriest, un iztēloties, kā būtu ritējusi mūsu dzīve, ja kaut kas pasaulē būtu noticis citādi. Ja mani vecāki nebūtu satikušies, vai es tomēr piedzimtu sava tēva vai mātes ģimenē? Vai kaut kur citur? Vai abās ģimenēs divos eksemplāros? Vai es būtu piedzimis kā zirneklis vai zilonis, vai būtu bijis dilonis Veidenbauma plaušās...

Vai pasaule bez Veidenbauma dzejas būtu bijusi stipri citāda? Kas būtu, ja neviens Veidenbauma draugs viņa dzejoļus nebūtu saglābis? Vai bez viņa revolucionārajiem dzejoļiem revolūcija nemaz nenotiktu?

Ja Veidenbaums būtu bijis taurenis, vai viņa spārnu vēziens varētu stipri mainīt Latviju un pasauli? Varbūt tad Dziesmu svētkos nebūtu skanējusi dziesma par pavasari ar viņa vārdiem, bet gan kāda cita dzejnieka sacerēts dzejolis par Veidenbauma burvīgi raibajiem spārnieniem?

Manu dzīvi Veidenbaums ir acīmredzami mainījis. Pirms izvēlējos atdzejot viņa dzeju, es bez mērķa blandījos, laikrakstos un televīzijā spriedelējot par gudrām lietām un smidinošā plašo publiku. Jā, bija liela slava un kaudzēm naudas, bet diez vai dzīvi baudīju, kā nākas.

Veidenbauma dzīvē arī bija daudz izvēļu. Ja viņš būtu aizbraucis studēt uz Maskavu, kur esot bijis izdevīgāk dzīvot? Diez vai viņš no turienes būtu kājām gājis līdz Koknesei... Vai tomēr staigātu, jo, vienalga, kosmosa visumā mūsu zemeslode šķiet kā puteklītis saules staros.

Kā viņa dzīvi varētu uzlabot vai glābt sievietē? Kas notiktu, ja Eduards Veidenbaums izdzīvotu līdz revolūcijai? Un kas būtu noticis, ja viņš būtu bijis igauņis, tāpat kā citi Tērbatā, *Techlferstrasse* jeb Tehtveres ielā dzīvojušie Eduardi – rakstnieki Eduards Vilde un Karls Eduards Sēts. Starp citu, visu trīs rakstnieku vārdā tiek pasniegta literatūras balva.

Ja un vai. Šeit vairāk jautājuma zīmju nekā ASV himnā. Ja Eduards Veidenbaums būtu bijis igauņis, viņam būtu bijis cits vārds. Varētu būt gan *Eduard Veidenbaum* vai *Eedu Paju*, vai *Pai Eedi*. Starp citu, septiņpadsmit gadus pēc Eduarda nāves Igaunijā, Rakverē, piedzima *Erika Veidenbaum*, kura 1934. gadā absolvēja Tartu Universitāti un kļuva Igaunijā slavena kā pirmā sievietē radio diktore. Un Erikas Veidenbaumas studijas gan ar labu vārdu, gan materiāli atbalstīja viņas brālis *Harald Veidenbaum*, kurš turpat studēja jurisprudenci, tāpat kā Eduardu Veidenbaumu viņa brālis.

Kad es domāju, vai starp igauņu dzejniekiem ir bijis kāds Veidenbaumam līdzīgs, sapratu, ka ļoti labi derētu *Juhan Liiv*. Juhans Līvs, kurš ir dzimis 1864. gadā, trīs gadus pirms Veidenbauma. Abiem bija diezgan nolādēts liktenis, abi peldēja pret straumi gan dzejā, gan dzīvē. Abi it kā dzimuši pārāgri, nevis savā laikmetā. Abi rakstīja dzeju bargākā veidā, nekā tajā laikā bija pierasts. Un viņu abu dzīves laikā neviens nevarēja domāt, ka viņi reiz kļūs par klasiķiem savā tēvzemē. Tāpat kā arī nevarēja zināt, ka tāda tēvzeme būs.

Veidenbauma un Līva dzeja būtiski atšķiras ar to, ka igauņu Juhans stipri ilgojas pēc savas valsts. Interesanti ir lasīt Līva mīlestības dzejoļus, kur nav iespējams saprast, vai mīlestības objekts ir “mana tēvzeme” vai “mana meitene”. Varbūt mīlestībai pret tēvzemi ir sava seksuālā puse. Piemēram, dot mutes savai zemei vai staigāt basām kājām pa tās ķermeni.

Veidenbaums gandrīz nerakstīja par brīvu Latviju, viņa cīņa vairāk bija šķiru cīņa. Pret kungiem. Varbūt Veidenbaums kā kosmopolīts varētu kļūt par igauņi, jo viņš studēja Tērbatā un mācījās igauņu valodu. Ja, piemēram, “gadītos” mīļa igauņu meitene...

Man šķiet, ka varbūtējā Veidenbauma mīlestība Oļga Loss varēja būt igauņiete, viņai ir ļoti igauņisks vārds un uzvārds. Un *loss* igauņiski nozīmē – ‘pils’. Un sieviešu dzimtes galotnes nav.

Nav zināms, vai Veidenbaums savai Oļgai rakstīja par mīlestību, jo vēstules ir pazudušas. Es domāju vai, precīzāk, man patīk domāt, ka Veidenbaums noteikti rakstīja dzejoļus arī Oļgai. Bet tos redzēja vienīgi Oļga, un visi pazuduši kopā ar Veidenbauma vēstulēm.

Vai arī viņš tos neiedeva Oļgai, kaunējās no maigiem pantiem. Zināms, ka Veidenbaums par savu dzeju kaunējās, pat neuzskatīja sevi par dzejnieku. Labi, ka bija draugi, kuri domāja citādi.

Līvam noteikti bija vairāk dzejoļu par meitenēm. Bet, iespējams, viņam bija problēma, ka viņš gribēja tikai vienu meiteni, cita mērķa nebija. Ir vesela sērija “Vēstules Līzai”, bet tā mīlestība palika neatbildēta.

Savukārt Veidenbaumam, šķiet, neveicās mīlestībā tieši tāpēc, ka viņš nevarēja izvēlēties. Iespējams, bija divas meitenes, kuras viņš mīlēja, jo 1891. gadā viņa draugs Miķelsons no Rūjienas rakstīja, ka Veidenbaumam noteikti jāpiebrauc. “Rūjieniešus un rūjienietes īpaši apmeklēt. Viņas Tevi lieliski iemilējušas, par piemēru Loss un Kalniņ jaun kundzes, kuras, kad satiekos, tikai no Tevis vien runā un spriež.” Saistībā ar divām jaunkundzēm man nāk prātā Veidenbauma dzejolis, kur mīlestībā viņo krūts, tur tieši ir divas daiļas nāras. Kas uz bučošanu kāras.

Varbūt viņš kautrējās būt ar meiteni divatā, jutās ērtāk, ja bija vēl kāda kompānijā. Veidenbauma dzejoļos meitenes biežāk sastopamas kā liksmības avots. Un bieži vien daudzskaitli.

To es zinu, to es māku:
Meitas milēt, mutes dot,
Un pie tādām labprāt nāku,
Kuras mīlestību prot.
Šodien skaistuli es skauju,
Rītu to jau citam ļauju

vai

Vēl mieži laukos kupli briest,
Vēl netrūkst **daiļas skuķes**,
Kam patīk, tas var raizes ciest,
Es labāk guļu puķēs,

vai

Kur klusā naktī lakstīgalas dzied,
Tur klausīties man labprāt tīkas iet:
Tur bučoties ar **daiļām meitenēm**.
Un izrauties no dzīves ķibelēm.

Bet galu galā:

Tad tu vari paliksmoties,
Labi sevi pamieloties;
Paņemot sievu padevīgu,
Tuklu, dumju, paklausīgu;
Papricāties tikumīgi,
Radīt bērnus likumīgi.

Lai mes brīdis Veidenbaumam bija, bet ļoti īss. Interesanti, ka Veidenbauma laime beidzas no rīta ar pirmajiem saules stariem, savukārt Līvam laime saistīta ar sauli un pazūd nakts tumsā.

Sniegs no laukiem projām steidzas,
Pļavas zaļo, upes plūst.
Kam vairs ziemas darbi veicas,
Kad jau ziemas ledus kūst?

Laiks ir nu pa puķu lejām
Sārtas rozes pušķos plūkt,
Laiks no meitu daiļām sejām
Debess saldo medu sūkt.

Ievas zaros lakstīgalas
Mēness naktī krāšņi dzied;
Rau, pie klusas upes malas
Meitens klausīdamies iet.

Ņem man klāti, daiļākajā,
Skūpstoties mums ausīs rīts;
Zvaigznēm segtā debess mājā
Mīlestības košais brīdis.

Lūk, jau sēžam apkampušies,
Karsti pukst pie krūtīm krūts,
Saldos sapņos gremdējušies –
Aizmirsts dzīves liktens grūts.

Lakstīgala ievas zaros
Dzied, un žēli skan tai balss.
Austrums sarkst jau saules staros –
Pienāk saldiem sapņiem gals.

(Eduards Veidenbaums)

Tu nāci kā saulīte

Tu nāci tā kā saulīte,
tu atnāci kā rīts,
tu nāci tā kā saulīte,
viss apkārt gaismas tīts.

Tu nāci tā kā saulīte
man spīdēt dvēselē,
tu pazudi kā saulīte
nakts melnā azotē.

(Guntara Godiņa atdzejojums)

Nevar zināt, vai Līvs un Veidenbaums ir satikušies un sarunājušies. Principā ir iespējams, jo 1890.–1891. gadā Līvs dzīvoja un strādāja Tērbatā, un esot aktīvi piedalījies literatūras dzīvē.

Facebook laikā ļoti aktuāls ir jēdziens “kopīgie draugi”, iespējams, Veidenbauma un Līva vistuvākais kopīgais draugs bija Heinrihs Heine – viņš nedzīvoja Tērbatā, bet bija nozīmīgs caur savām grāmatām, kuras abi dzejnieki lasīja un ļoti augstu vērtēja.

Heine droši vien bija paraugs, ka dzejai nav jābūt tik maigai un godbijīgai, bet tā var būt arī barga, nikna un ironiska kā pati dzīve.

Heine, Veidenbaums un Līvs – visi bija sava laika panki. Bet arī pankiem ir raksturīga melanholija. Ieliku blakus Līva un Veidenbauma diezgan skumjos dzejoļus.

Dziesminieka ziemas vientulība

Sniegi sijā, un es dziedu,
dziedu skumju dziesmu es,
sniegi virpuļo no vēja,
sāpes nāk no pasaules.

Sniegi sijā, un es dziedu,
dziedu skumju dziesmu es,
sniegi krāsies tālā malā,
sirids ar sāpēm pierietēs.

Sniegi sijā, un es dziedu,
dziedu skumju dziesmu es,
kamēr vēji manam kapam
pāri ledu, sniegu nes.

(Juhans Līvs, atdzejojis Guntars Godiņš)

Pa dubļainajām ielām līst lietus, vēji šņāc,
Un istabā tik tumšs un auksts un galds nav klāts,
Un, vientulīgi sēžot, sāk domas tālu skriet,
Sen aizmiguši tēli gar acīm garām iet.
Tie dzimteni man tēlo, tie rāda pagātņi,
Un gaišas rožu ainas gāž skumjās dvēseli;
Jo kapā sen jau grimis ir laimes laiks un prieks
Un kvēlojošo sirdi sedz ziemas aukstais sniegs.

(Eduards Veidenbaums)

Ja Veidenbaums būtu bijis igauņis, viņš noteikti iemācītos latviešu valodu. Neizbēgami viņš būtu saistīts ar Latviju. Tāpat kā es. Es ar prieku varētu būt mūsdienīgais Veidenbaums, kaut man zināšanu daudz mazāk nekā viņam. Viņa agrā nāve mani nebaida, jo esmu jau pārāk vecs, lai mirtu jauns.

Varbūt Veidenbaumam klātos labāk, ja viņš būtu bijis igauņis. Kaut kur esmu lasījis, ka Veidenbauma izglītības gaitu būtiski apgrūtināja neraža Kalāčos divus gadus pēc kārtas. Bet, kā rāda neražu vēsture Igaunijā, 19. gadsimta 80. gadi bija samērā labi gadi, un 1887. un 1889. īpaši ražīgi. Iespējams, tajos gados Veidenbaumam būtu bijis labāk dzīvot Igaunijā. Juhans Līvs dzīvoja vēl divdesmit gadus pēc Veidenbauma nāves, kamēr arī viņa lugai pienāca gals. Juhana nāve arī bija piemērota dzejniekam – viņu izsēdināja no vilciena, jo viņš ceļoja bez biļetes. Pēc tam viņš nopietni saaukstējās, saslima ar akūtu diloni un drīz nomira. Atkal līdzīgi kā Veidenbaums.

Bet, ja Juhans būtu bijis latvietis un Eduards – igauņis, varbūt viņi paši varētu būt laimīgāki, bet bez viņu ciešanām un sāpēm mums nebūtu viņu dzejas.

Sissejuhatuse asemel – II

Kui Veidenbaums oleks olnud eestlane

Contra

Võime palju mõelda ja vaielda ja ette kujutada, kuidas oleks kulgenud meie elu, kui maailmas oleks midagi teistmoodi toimunud. Kui minu vanemad ei oleks kohtunud, kas ma oleksin ometi sündinud oma isa või ema peres? Või kuskil mujal? Või kahes eksemplaris kummaski perekonnas? Või oleks sündinud ämbliku või elevantina või oleksin olnud tiisikus Veidenbaumsi kopsudes...

Kas maailm oleks ilma Veidenbaumsi luuletusteta olnud kõvasti teistsugune? Mis oleks saanud, kui ükski Veidenbaumsi sõpradest ei oleks tema luuletusi alles hoidnud? Kas ilma tema revolutsiooniliste luuletusteta oleks üldse revolutsioon toimunud?

Kui Veidenbaums oleks olnud liblikas, kas tema tiivalööök võinuks kõvasti muuta Lätit ja maailma? Võib-olla ei oleks siis laulupidudel kõlanud kevadelaul tema sõnadele, vaid mõne teise luuletaja kirjutatud luuletus Veidenbaumsi võluvalt kirjudest tiibadest?

Minu elu on Veidenbaums ilmselgelt muutnud. Enne kui otsustasin tema luuleloomingut tõlkida, käsin sihita, lahates ajakirjanduses ja televisioonis küll tarku asju, löbustades laia publikut, jah, oli suur kuulsus ja kuhjas rahad, aga vaevalt et elu tõeliselt nautisin.

Veidenbaumsi elus oli samuti palju valikuid. Kui ta oleks sõitnud õppima Moskva ülikooli, kus olevat olnud odavam elada? Vaevalt ta sealt jala Koknesesse oleks tulnud nii nagu Tartust... või siiski, sest niikuinii paistab meie maakera universumis kui päikesekiirtes hõljuv tolmutera.

Kas tema elu oleks võinud parandada või päästa naine? Mis juhtunuks, kui Veidenbaums oleks elanud kuni revolutsioonini? Ja mis oleks juhtunud, kui ta oleks olnud eestlane nagu teised Dorpatis Techlferstrassel ehk Tähtvere tänaval elanud Eduardid – kirjanikud Eduard Vilde ja Karl Eduard Sööt? Muide, kõigi kolme kirjaniku nimelist kirjandusauhinda antakse ka välja.

Kui ja või. Siin on rohkem küsimärke kui USA hümnis. Kui Eduards Veidenbaums oleks olnud eestlane, kandnuks ta teist nime. Võinuks olla kas Eduard Veidenbaum või Eedu Paju või Pai Eedi. Muide, 17 aastat pärast Eduardi surma sündis Rakveres Erika Veidenbaum, kes lõpetas 1934. aastal Tartu Ülikooli ja sai kuulsaks kui Eesti esimene naissoost raadiodiktor. Ja Eesti E. Veidenbaumi õpinguid toetas nii hea sõnaga kui ka materiaalselt Harald Veidenbaum, kes õppis sealsamas juurat, nii nagu ka Eduards Veidenbaums omal ajal.

Kui ma mõtlesin, et kas Eesti luuletajate hulgas on olnud kedagi Veidenbaumsi sarnast, sain aru, et väga hästi sobiks Juhan Liiv, kes sündis 1864, 3 aastat

enne Eduards Veidenbaumsi. Mõlematel oli õige neetud saatus, mõlemad ujusid vastuvoolu nii luules kui ka elus. Mõlemad oleksid kui sündinud liiga vara, enne oma ajastut. Mõlemad kirjutasid luulet karmimates toonides, kui sellel ajal oldi harjunud. Ja kummagi elu jooksul ei võinud keegi arvata, et nad kord oma isamaal klassikuteks saavad. Nii nagu ei võinud teada, et sellised Isamaad kord teoks saavad.

Veidenbaumsi ja Liivi luule erineb oluliselt selle poolest, et eesti Juhan igatses tugevalt oma riigi järele. Huvitav on lugeda Liivi armastusluulet, kus ei saagi aru, kas armastuseobjekt on isamaa või naine. Võib-olla on armastusel Isamaa vastu ka oma seksuaalne pool. Näiteks andes suud oma maale või jalutades paljajalu tema keha peal.

Veidenbaums peaaegu et ei kirjutanud vabast Lätist, tema võitlus oli rohkem klassivõitlus. Isandate vastu. Võib-olla oleks Veidenbaumist kui kosmopoliidist saanudki eestlane, sest ta juba õppis Tartus eesti keelt. Kui näiteks oleks "trehvanud" armas eesti tüdruk ...

Mulle tundub, et ehk võis Veidenbaumsi võimalik armastatu Olga Loss ka eestlanna olla, sest tal oli väga eestipärane nimi ja perekonnanimi. Ja perenime lõpust puudub -a või -e nagu läti naiste perekonnanimesed peaks olema.

Pole teada, kas Veidenbaums kirjutas oma Olgale luuletusi armastusest, sest kirjad on kadunud. Ma mõtlen, või täpsemalt – mulle meeldib mõelda, et Veidenbaums kirjutas kindlasti ka Olgale luuletusi. Aga neid nägi Olga üksinda ja kõik kadusid koos Veidenbaumsi kirjadega.

Või ei andnud ta neid Olgale, häbenedes õrnu värssse. Ehk põletas äraagi. On teada, et Veidenbaums oma luulet häbenes, koguni ei pidanud ennast luuletajaks. Hea, et olid sõbrad, kes teisiti mõtlesid.

Liivil oli kindlasti tüdrukutest rohkem luuletusi. Aga tõenäoliselt oli tal probleem, et tema tahtis ühteainsat tüdrukut, teist eesmärki ei olnud. On ju terve peotäis "Kirju Liisale", aga see armastus jäigi vastuseta.

Aga tundub, et Veidenbaumsil ei vedanud armastuses sellepärast, et ta ei suutnud välja valida. Võimalik, et oli kaks tüdrukut, keda ta armastas, sest 1891. aastal kirjutas tema sõber Miķelsons Ruhjast, et Veidenbaums peab kindlasti kohale tulema. "*Rüjienalastele ja eriti just rüjienalannadele külla. Nad on sinusse tublisti armunud, näiteks Lossi ja Kalniņi preilid, kui nendega kohtun, nad ainult Sinust räägivad ja arutavad.*" Kahe preiliga seoses tuleb mulle meelde Veidenbaumsi luuletus, kus armastuses hõljub rind, kus on tõesti kaks musitamisejanus näkki.

Võib-olla häbenes ta tüdrukuga kahekesi jääda, tundis ennast mugavamalt, kui seltskonnas oli veel keegi. Veidenbaumsi luuletustes esinevad tüdrukud mitmel korral kui lõbude allikas. Ja enamasti mitmuses.

Seda mõistan, seda valdan:
Neidudele anda suud,
Nendega ma meelsalt jandan,
Armurõõmule kes truud.
Täna kaunitari emban,
Homme juba uus mul lemb on.

või

Veel oder põllul toretseb,
Veel kauneid **preilnaid** kohtan,
Kes tahab, see las muretseb,
Ma parem õites puhkan.

või

Kus ööbikud on laulmas vaiksel ööl,
Heameelega ma olen sinna teel:
Seal musutaksin kauneid **neidusi**
Ja unustaksin elu veidrusi.

Aga lõppude lõpuks:

Ja siis saad sa lustitada,
Hästi ennast kostitada;
Võtta naise alandliku,
Paksu, lolli, kannatliku;
Lõbutseda vooruslikult,
Lapsi teha seaduslikult.

Õnnehetk Veidenbaumsil oli, aga väga lühike. Huvitav, et Veidenbaumsi õnn lõppes hommikul esimeste päikesekiirtega, samas kui Liivi õnn on just päikesega seotud ja kaob ööpimedusse,

Põllud saavad lumest lahti,
Niidud haljad, jõevool hää.
Kellel talvetööks veel mahti,
Sulamas kui talve jää?

Aeg nüüd aasalt lillediselt
Kõita roosidest bukett,
Aeg nüüd neiu kaunilt põselt
Juaa taeva maitsvat mett.

Ööl kuuvalgel toomingates
Laksub ööbikute hää;
Näe, seal tüdruk kuulatades
Kõnnib vaikse kalda pääl.

Kauneim neid, mul hakka kaela,
Suudeldes meil saabub koit;
Taevalossis tähelaega
Armastuse ere loit.

Näe, me juba sülelustes,
Kuumalt rinnus tuksub arm,
Unelmate sügavustes,
Unub elusaatus karm.

Toomeokstel õnnetuna
Kõlab ööbikute hääl,
Idaevast kerkib puna,
Kaunil unel lõpp on pääl.

(Eduards Veidenbaums, tlk Contra)

Sa tulid nagu päikene

Sa tulid nagu päikene,
kui hommik tulid sa.
Sa tulid nagu päikene,
ja ilm lõi särama.

Sa tulid nagu päikene
ja paistsid südame –
ja kadusid kui päikene
öö musta hõlmasse.

(Juhan Liiv)

Ei või teada, kas Liiv ja Veidenbaums on kohtunud ja vestelnud. Põhimõtteliselt on see võimalik, sest aastatel 1890–91 elas ja töötas Liiv Tartus ja võttis aktiivselt osa kirjanduselist, samal ajal õppis Tartus ka Veidenbaums, kuigi neil aastatel mitte enam pidevalt.

FB ajastul on väga aktuaalne mõiste “ühised sõbrad”, tõenäoliselt oli Veidenbaumsi ja Liivi lähim ühine sõber Heinrich Heine, kes ei elanud küll Tartus, aga oli oluline oma raamatute kaudu, mida mõlemad luuletajad lugesid ja väga kõrgelt hindasid. Küllap Heine oligi eeskujuks, et luule ei pea olema vaid õrn ja harras, vaid võib olla ka karm, tige ja irooniline nagu elu ise.

Heine, Veidenbaums un Liiv – kõik olid oma aja pungid. Aga ka punkidele on omane melanhoolia. Panen kõrvuti Veidenbaumsi ja Liivi üsna nukrad luuletused.

Lauliku talveüksildus

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
lumi keerleb tuulehoodest,
minu süda valudest.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest;
lumi kogub aia äärde,
valu minu südame.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
laulan, kuni hauas kaetud
olen jääst ja lumedest.

(Juhan Liiv)

Vihm tänavail poristel sajab, käib tuultemöll.
Toas pime ja külm ja laud on katmata mul,
Üksi istun, mõtted kaugele jooksevad
Ja ammu käidud rajad silme ees looklevad.
Nad kodumaale viivad, seal taastub lapsepõlv
Ja helgest pildist hingele laskub murepilv,
Sest hauda ammu vajunud õnneaeg ja rõõm
Ja talve külma lumega kaetud hingelõõm.

(Eduards Veidenbaums, tilk Contra)

Kui Veidenbaums olnuks eestlane, õppinuks ta kindlasti läti keelt. Vältimatult oleks ta olnud seotud Lätiga. Nagu minagi. Ma oleksin hea meelega tänapäeva Veidenbaums, ehkki mul on teadmisi palju vähem kui temal. Tema varajane surm mind ei heiduta, sest olen juba liiga vana, et noorelt surra.

Võib-olla läinuks Veidenbaumsil paremini, kui ta oleks olnud eestlane. Lugesin kuskilt, et Veidenbaumsi hariduskäiku raskendas oluliselt ikaldus Kalāčis kaks aastat järjest. Aga nagu näitab Eesti ikaldusajalugu, siis olid 1880ndad üsna head aastad, aga 1887 ja 1889 eriti viljakad. Võimalik, et neil aastatel olnuks parem, kui Veidenbaumsi kodu asunuks Eestis. Juhan Liiv elas veel 20 aastat pärast Veidenbaumsi, kuni ka tema näitemäng lõpu sai. Juhani surm oli luuletajale sobiv – ta tõsteti maha rongist, kus ta sõitis ilma piletitä. Ta külmetas tõsiselt, haigestus ägedasse tiisikusse ja suri peagi. Jälle täpselt nagu Veidenbaums, kes sai külma, kui saatis talvel kirja, et hobused talle kodust Võnnu jaama vastu saadetaks, aga kiri jäi hiljaks.

Aga kui Juhan oleks olnud lätlane ja Eduards eestlane, võib-olla nad ise oleksid olnud õnnelikumad, aga ilma nende kannatuste ja valuta ei oleks meil nende luulet.

Instead of a Foreword – II

Had Veidenbaums been an Estonian

Contra

We can engage in lengthy discussions and imagine how our lives would have progressed, if something else had happened in the world. If my parents hadn't met, would I have been born in the family of my father or mother? Or somewhere else? Or in both families in two original copies? Had I been born as a spider or an elephant or had I been tuberculosis in Veidenbaums's lungs...

Would the world have been much different without Veidenbaums's poetry? What would it be, if none of Veidenbaums's friends had saved his poems? Would the revolution not have happened without his revolutionary poems?

If Veidenbaums were a butterfly, could he dramatically change Latvia and the world by flapping his wings? Perhaps then in the Song Festival his song about spring would not be heard, but instead – another poet's poem about the wonderfully multi-coloured wings of Veidenbaums.

My life has been considerably changed by Veidenbaums. Before I chose to render in verse his poetry, I aimlessly wandered, discussing clever issues on television and newspapers and making general public laugh. Yes, there was fame and piles of money, but I doubt that I enjoyed life, as I should have.

There have been many choices in Veidenbaums's life. What if he went to study in Moscow, where there were better living conditions? It's hardly believable that he would have walked from there to Koknese... Or he would have walked, because in the universe our planet looks like a piece of dust under the rays of the sun.

How could his life be improved or saved by a woman? What would have happened, if Eduards Veidenbaums had survived until the revolution? And what would have happened, had he been an Estonian, like other Eduards living in Dorpat on Techelfersche Straße or Tähtvere Street – writers Eduard Vilde and Karl Eduard Sööt. By the way, the literature award has been given on behalf of all three writers.

If and whether. There are more question marks than in the USA anthem. Had Eduards Veidenbaums been an Estonian, he would have had a different name. He could have been both *Eduard Veidenbaum* or *Eedu Paju*, or *Pai Eedi*. By the way, seventeen years after Eduards's death, in Estonia, Rakvere *Erika Veidenbaum* was born. She graduated from the Tartu University in 1934 and became the first female radio announcer in Estonia. And Erika Veidenbaum's